

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἐξόχως τιμᾶται καὶ λατρεύεται ἐν Ἑλλάδι, οὐ μόνον διὰ τὴν θεάρεστον πολιτείαν αὐτοῦ καὶ τὴν νίκην, ἣν ἐκτέσαστο ἐν τῇ πρώτῃ οἰκουμένηῃ Συνόδῳ, ἐν ἣ διὰ τοῦ γρόνθου του ἀνέτρεψε τὰ αἰρετικά ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀρσίου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν προστασίαν, ἣν πιστεύεται ὅτι παρέχει τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ ἐν γένει τοῖς κλυδωνιζομένοις κατὰ θάλασσαν. Τοῦτου ἕνεκα ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μάλιστα τάσσεται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ τοῖς μεγάλοις ἁγίοις τῆς ξηρᾶς, τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ καὶ τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ. Ἐν δημοτικῷ τινὶ ἄσματι τοῦ Γαλαξιδίου προσαγορεύεται ναύτης.

Ἅγιε Δημήτρη στεριανέ, κ' ἅγιε Νικόλα ναύτη.
Ἐν Πάρῳ δ' ἐπονομάζεται θαλασσίτης, διότι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ. Πλεῖστα ἑλληνικὰ πλοῖα φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου, ἐν πᾶσι δὲ σχεδὸν εἶναι ἀνητημένη ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ θαλαμίσκῳ τοῦ πλοιάρχου. Ἐπικαλοῦνται δὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ ἐν κινδύνοις, ὡς μαρτυροῦσι πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ αἱ ἐπόμεναι παροιμῖαι, τὴν αὐτὴν ἐνέχουσαι ἕνοιαν καὶ ἡ ἀρχαία: «Σὺν Ἀθηναῖ καὶ χεῖρα κίνει». — Ἅγιε Νικόλα, βόηθα με! — Σείσει καὶ σὺ τὸ χέρι σου. καὶ Χωρίς ἄρμενα καὶ παριά, ἅγιε Νικόλα, βόηθα με! Ἐν Μυκόνῳ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος εἶναι ὠκοδομημένον παρεκκλήσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπως καταπαύῃ τὰς τρικυμίας. Ἐπὶ δὲ τοῦ Λευκάδα, ἐγγὺς τῶν ἑρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπάρχει ναῦσκος τοῦ ἁγίου Νικολάου, κτισθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Ὡς δ' οἱ πλωτῆρες τὸ πάλαι προσέφερον τῷ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Λευκάδος ὄχθου Φοίβῳ πλακοῦντας καὶ σπονδάς, αἰτοῦντες αὐτὸν οὖριον ἄνεμον, οὕτω καὶ σήμερον οἱ ναῦται μακρόθεν ἐπικαλοῦνται τὸν ἅγιον, ἐπιφωνοῦντες, Ἅγιε Νικόλα βόηθα με! Ἐν δεινῇ τρικυμίᾳ, ὡς ἀφηγεῖται δημοτικὸν τι ἄσμα, οἱ κινδυνεύοντες ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὑπισχυόμενοι αὐτοῖς εἰς ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν σωτηρίαν βαρυτίμα ἀναθήματα. Ἐν τινὶ δὲ κρητικῷ ἄσματι, φέρεται εἰς τὸ γύρισμα ἐπίκλησις οὐ μόνον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἁγίων καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, διὰ τὸ μέγεθος φαίνεται τοῦ κινδύνου.

Ἐναν καράδ' ἀρμένειε,
— Κύριε ἐλέησόν μας Ἐχριστέ, —
ἀνάμεσα πελάγου,
— Ἡ Παναγία κ' ὁ Χριστός,
κ' αἱς Γιώργης κ' ἅ' Ἡλιάς,
κ' ἡ γι ἁγία Πελαγιά,
κ' ἅγιος Νικόλας, Νικόλα,
βούηθηξε τοῦ κόσμου,
τῶν Χριστιανῶ κ' ἑμάς. —

Βαρσιὰ φουρτσὺνα τὸ βαρεὶ κτλ.

Εἰς τὰ πλοῖα ὅμως εὐσεβῶν ἢ εὐτυχῶν ἀνθρώπων δὲν προσέρχεται ἀρωγὸς μόνον ἐν κινδύνοις, ἀλλὰ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν κάθηται παρὰ τὸ πηδάλιον καθ' ἕλον τὸν πλοῦν :

Ἐς τὴν πλώρη κἀθετ' ὁ Χριστός, ἔς τὴ μέσ' ἡ Παναγία, καὶ πίσω ἔς τὸ τερόνι του κἀθετ' ἅγιος Νικόλας.

Εἶναι δ' ἡ θέσις τοῦ παρὰ τὸ πηδάλιον, διότι κατὰ τινα παραδόσιν αὐτὸς εἶναι ὁ τοῦ πηδαλίου εὐρέτης. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κινδυνεύοντες ἐν θαλάσῃ ἀνεπαρκεῖς κρίνοντες τὰς ξηρὰς εὐχὰς ὑπισχυοῦνται τῷ ἁγίῳ ἀναθήματα, πρὸς κόσμησιν καὶ πλουτισμὸν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένων. Τοιαῦτά εἰσι συνήθως κηρὸς καὶ λίβανος.

Νὰ φέρω ἀμάξι τὸ κερὶ, κ' ἀμάξι τὸ λιθάνι,
καὶ ταῖς λαμπάδαῖς ὑψηλαῖς, ἄν τὸ μέσο κατάρτι.

Ἐνίοτε δὲ τὰ ἀναθήματά εἰσιν ὁμοιώματα τῶν διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ ἁγίου διασωθέντων πλοίων, ὧν πολλὰ δύναται τις νὰ ἴδῃ οὐ μόνον ἐν ναοῖς τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀλλὰ καὶ τῆς Παναγίας, μάλιστα τῆς ἐν Τήνῳ καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν ἁγίων. Εἶναι δ' ἴσως ἡ συνήθεια αὕτη ἀρχαιοτάτη, διότι καὶ ἐν τῷ Ἐρεχθεῖῳ, ἔνθα ὡς γνωστὸν πρὸς τὴν πολιούχῳ Ἀθηναῖ ἐλατρεύετο καὶ ὁ Ποσειδῶν, εὐρέθη ἐκτὸς μαρμαρίνου ἀναγλύφου, ἀπεικονίζοντος τριήρη, καὶ χαλκοῦν πλοιάριον, πιθανῶς ὡς λυχία χρησιμεῦον, ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι ἦτο παρόμοιον ἀνάθημα. Οἱ πειραταὶ τέλος ἀπέδιδον τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἐκ τῆς λείας, ἐγγνωμονοῦντες διὰ τὴν βοήθειαν, ἣν παρεῖχεν αὐτοῖς. Ὡς ἀναφέρει ὁ Χουρμούζης, πρὶν ἀποπλεύσωσι τοῦ λιμένος προσεκάλουν ἱερέα ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἵνα κάμῃ τὸν ἁγιασμὸν καὶ ἀφ' οὗ ἡσπάζοντο μετὰ πολλῆς εὐλαβείας τὴν εἰκὼν καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν δεξιάν τοῦ ἱερέως, προσεκάλουν τὸν ἅγιον Νικόλαον νὰ μετάσχη τοῦ ταξειδίου των. Ἅγιε Νικόλα ἔς τὴν πλώρη μας καὶ τὸ μερτικό σου θά βγῆ με τὸ παραπάνω. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὸ παραπάνω ἐξεπλήρουν τὴν ὑπόσχασίν των, διότι καὶ ἐν τῇ διανομῇ τῶν διαρπαγῶν των πρῶτον ἐχώριζαν τοῦ ἁγίου τὸ μερίδιον, ὅπερ μάλιστα σχεδὸν ἐδιπλασιάζετο, διότι ἕκαστος, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐποίησε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, προσέθετε καὶ τεμάχιόν τι ἐκ τῆς ἰδίας μερίδος.

Ἐνεκα τῆς λατρείας, ἣν ἀπονέμουσι τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ οἱ ναυτιλλόμενοι, εἰκάζουσι τινες, ὅτι ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς ἐκχριστιανισθεῖσιν ἑλλησι τὸν Ποσειδῶνα, προσλαβὼν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ παλαιοῦ δεσπότη τοῦ τῶν θαλασσῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ὑποθέτουσι τινες ὅτι μία ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Ἀθήναις κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔνθα τὸ πάλαι ὠκοδόμητο ναὸς τῷ Ποσειδῶνι. Ἄλλ' ἂν διετηρήθησαν ἔχνη τῆς λατρείας τῶν ἀρχαίων ἐναλίω θεῶν, ταῦτα διετήρησε μᾶλλον ὁ δαίμονας τοῦ θάλασσης, ὅστις κατὰ τοὺς μύθους τῶν Ζακυν-

θίων, ἄνθρωπος ὢν τὸ ζῶν τοῦ σώματος, τὸ δὲ κάτω ἰχθύς, ἐποχεῖται ἄρματος τυρομένου ὑπὸ δύο δελφίνων καὶ κρατεῖ ἐν τῇ χειρὶ τὴν τρίαιναν, ἢ, ὡς λέγουσι κοινῶς, *μία πειροῦρα μὲν τρία δελφίνια*. Τῆς δὲ κατὰ θάλασσαν λατρείας τοῦ ἁγίου Νικολάου ἡ ἀρχὴ δέον νῆναζητηθῆ ἐν αὐτῇ τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ.

Ἡ χριστιανικὴ δοξασία, ὅτι οἱ πρόξενοι παντὸς κακοῦ δαίμονες ἐγείρουσι καὶ τὰς τρικυμίας συνδέεται ἀμέσως τῇ ἐτέρᾳ δοξασίᾳ, ὅτι οἱ ἅγιοι ἔχουσι τὴν ἰσχύν νὰ κατευναζώσιν αὐτάς. Ἀπεδόθη δὲ τοῖς ἁγίοις ἡ δύναμις αὕτη κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀναφερομένου θαύματος τοῦ Ἰησοῦ, τῆς σωτηρίας τοῦ πλοίου τῶν ἀποστόλων ἀπὸ μεγάλης καίλικπος ἀνέμου. Πηλαιότερον ἐτιμάτο ἰδίᾳ ὡς σωτὴρ τῶν ἐν θαλάσῃ κινδυνευόντων ὁ ἅγιος Φωκᾶς, οὗ τὴν μνήμην ἡ μὲν ἑλληνικὴ ἐκκλησία τελεῖ τῇ 22 Σεπτεμβρίου ἡ δὲ δυτικὴ τῇ 14 Ἰουνίου ἐν τροπαρίῳ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἀποκαλεῖται «λιμὴν γαληνότατος πᾶσι γεγονῶς θαλαττεύουσι.» Ἐν τῷ ὁμίσκῳ τῆς Σύρου, τῷ καλουμένῳ *Γράμματα*, ἔνθα πολλὰ ἀναγινώσκονται εὐκτήριοι ἐπιγραφὰι ὑπὲρ εὐπλοίας, αἱ χριστιανικαὶ ἄρχονται οὕτω: «Κύριε βοήθει» ἢ «σῶσον» μία δὲ οὕτω. «Κ(ύριε) κ(ε) ἅγιε Φωκᾶ σόσο(ν) τὸ (πλ)οῖον Μαρίαν κλπ.» καὶ ἐτέρα: «Ὁ χωρὸς τῶν ἁγίων (;)ον σῶσαι (τὸ) πλοῖ(ον) Μαρίαν κλπ.» Ὁ; εἰκάζει ὁ ἐκδοῦς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας κ. Κλών Στέφανος ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ἣν πιθανῶς ὠκοδομημένος ναύσκος τῷ ἁγίῳ Φωκᾶ. Ὁ Πίπερ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα ἐτέρων τριῶν ἁγίων, ὧν ἐπίσης ἐπεκαλοῦντο οἱ καθολικοὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὴν ἀρωγὴν ἐν τρικυμίας: τὸν ἐπίσκοπον Γερμανόν, θανόντα ἐν ἔτει 448, τὸν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσαντα ἐπίσκοπον Ἐρασμον καὶ τὸν δομικικανὸν Πέτρον Γοζαλέζ, ζήσαντα κατὰ τὴν ἸΓ' ἑκατονταετηρίδα, τιμώμενον δὲ μάλιστα ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ. Κατ' ἐξοχὴν δὲ ἀποδίδεται ἡ τοιαύτη δύναμις τῇ Παναγίᾳ, ἧς τὸ ἑβραϊκὸν ὄνομα Μαρία ἠρακνεύετο *θαλάσσιος ἀστήρ*, ὑπὸ τε τοῦ Ἰερωνύμου, κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, καὶ ὑπὸ πολλῶν μεταγενεστέρων συντασσομένων αὐτῇ. Ἐν Μίλῳ ἡ Παναγία καλεῖται *θαλασσήτρια*, καὶ ἀλλαχού δὲ φαίνεται συνταυτιζομένη τῇ *εὐπλοίᾳ ἢ πορτίᾳ* Ἀφροδίτῃ τῶν παλαιῶν. Ὁ τῆν *Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίαν* γράφας μοναχὸς Ἀγάπιος Λάνδος, παραλαβὼν ἐκ συναξαρίων δυτικῶν καλογήρων, διηγεῖται θαῦμα τῆς Παναγίας, λυτρωσάσης πλοῖον κινδυνεῦον, οὗ τὸ πλήρωμα ματαίως ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν διαφόρων ἁγίων, ἐσώθη δὲ εὐθὺς ὡς ἐδεσθῆ τῇ Παναγίᾳ κατὰ προτροπὴν συνετοῦ ἡγουμένου. Βυζαντινὸς δὲ τις συγγραφεὺς ἐπιγράφει ὡς ἐξῆς ἐν κεφάλαιον τῆς ἀνεκδότου *Περιηγητικῆς ἱστορίας* αὐτοῦ: «Λόγος εὐχαριστήριος . . . προσαδόμενος αὐτῷ τῷ σωτῆρι καὶ τῇ προμάχῳ κυρίᾳ καὶ

»λεῖπαιροθῆναι Μαριάμ . . . ὅτε καὶ τοῦ χαλεποῦ ἠγεμῶνος λωφῆσαι δόξαντος τῶν σάλων ἐρρούσθημεν καὶ τοῖς ἰδίους γεγονάμεν καταστρατοπεδευσάσης τῆς στρατηγίου τῶν δεινῶν ἀληθῶς ὑπερμάχου τῆς οὐθενείας ἡμῶν.»

Αἱ δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου δοξασίαι ἐκπηγάζουσιν ἐκ τινος θαύματος τοῦ ἁγίου, μνημονευομένου ἐν παλαιῷ συναξαρίῳ. Κατὰ τὸ συναξαρίον τοῦτο, ὁ ἅγιος πλέων ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἱεροσόλυμα κατελήθη κατ' ὁδὸν ὑπὸ τρικυμίας, ἦν διὰ τῶν προσευχῶν του κατέπαυσεν, ἐκδιώξας τὸν ἐγείραντα αὐτὴν δαίμονα. Τὸ θαῦμα τοῦτο ἀφηγεῖται διὰ λέξεως ἀνθηρᾶς καὶ πολλῆς περιγραφικῆς δεινότητος ὁ Φραγκίσκος ὁ Σκουφος ἐν τῇ *Τέγγῃ ῥητορικῆς*. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὀλίγους πηθανῶς τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν εἶναι γνωστὸν τὸ ἔργον τοῦ ἐν τοῖς σκοτεινοῖς τῆς δουλείας χρόνοις ζήσαντος διαπρεποῦς Ἑλλήνος λογίου παρκατίθεμεν ἐνταῦθα ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἀφήγησιν αὐτοῦ.

«Ποτὲ δὲν ὑψώθη περισσότερον ἡ φήμη καὶ ἡ δόξα τοῦ Νικολάου, παρὰ ὅταν ἡ ἄγρια θάλασσα καὶ τὸ θυμωμένον ἐκεῖνο θηρίον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου ἐταπεινώθη» καὶ ὅταν πρῶον καὶ ἡμερον ἐφίλησε τὸ ξύλον, ὁποῦ πρότερον ἔχασκε νὰ βουφήσῃ μὲ τὸσα στόματα, ὅσα εἰς κάθε κύμα ἀνοίγει βαθύστομα βάραθρα. Ἐπλεον ὁ Νικόλαος, καὶ μὲ ἄριμενα ξαπλωμένα καὶ ἀπὸ γλυκῶν ἄνεμον φουσκωμένα γλήγγορος ἔτρεχε . . . εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων διὰ νὰ προσκυνήσῃ εὐσεβῆς τὸν τάφον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐτάφη ἡ ζωῆ . . . Ἦταν γαληνόμορφος ὁ οὐρανός· ἔγελα ἀνέφαλος ὁ ἀέρας, ἔπνευε πρῶος καὶ φιλικῶς ὁ Ζέφυρος, κύμα δὲν ἐρούσκωνε, ἀφρὸς δὲν ἐφαίνετο, καὶ τὸ πέλαγος ὅλον ταπεινὸν ἔδειχνε τὴν εὐλάβειαν, ὁποῦ ἔφερε πρὸς τὸν ἅγιον» καὶ ἂν κάμμιαν φορὰν ὀλίγον φουσκωμένον ὑπερηφανεύετο, τὸ ἔκανε μόνον, διὰ τὴν ἐβάστα εἰς τοὺς ὄρους τοιοῦτον ἤρωα. Ἄμμη ἂν ἦτον ἡσυχία εἰς τὴν θάλασσαν, ὀρθὸς καὶ παραχρῆ ἦτον κάτω εἰς τὸν ἄδην» καὶ ἂν ἐπαίξαν τριγύρου εἰς ἕνα ξύλον τὰ κύματα, ἀφρίζαν εἰς τὰ κάτω σπήλαια οἱ δαίμονες, καὶ οἱ σατανικοὶ Κύκλωπες, ὅπου εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον κατοικοῦσι. Καὶ τί θίλομεν κάμη, ἔλεγε ὁ Ἐωσφόρος, τί ἀποφασίζομεν, ὦ σύντροφοι; ἀφίνομεν τὸν Νικόλαον νὰ πλεύσῃ μὲ εὐτυχίαν, καὶ υγιῆς νὰ φθάσῃ εἰς τὸν λιμὴν τῆς Ἰδίας τοῦ ἐπιθυμίας καὶ τῆς πόλεως τῶν Ἱεροσολύμων; . . . θέλω νὰ χάσῃ εἰς τὸν δρόμον τὴν στρατάν, χωρὶς ἐλπίδα νὰ φθάσῃ εἰς ἄλλον λιμὴνα, παρὰ εἰς τὸ ναυάγιον καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν» εἰς κάθε βεῖθρον θέλω ἀνοίξῃ βάραθρα, ἀμμή τύσον βαθιά, ὅπου νὰ πίπτουν ὅλοι μέσα μόνον ἀπὸ τὴν ζάλην, καὶ εἰς τὰ νῆψη θέλω πλάσῃ βρονταῖς, ἀστραπαῖς καὶ βροχίαν τόσην, ὅπου νὰ συνθέσῃ ἄλλην μίαν θάλασσαν, διὰ νὰ τὸν βυθίσουν, ἂ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ μία, κἂν καὶ ἡ δύο ἀντάμα.

«Ἐτζὶ ὠμίλησε ὁ Ἐωσφόρος, πνέοντας καπνοῦς καὶ φλόγαις ἀπὸ τὸ στόμα, καὶ εὐθὺς μαυρίζεται ὁ ἀέρας μὲ τὰ σκότη ὅλα τοῦ Ἄδου, τὰ ὅποια, ἀρπάζοντας τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιον, σκεπάζουσι τὴν λαμπροφύρον ἡμέραν μὲ ἕνα ὅλο μεσάνυκτον. Συμμαζώνονται μαῦρα καὶ πυκνοσύνητα νῆψη, τῶν ὁποίων τὰ σπλάγγνα ξεσχίζοντας ἢ ἀστραπαῖς καὶ τὰ ἀστροπελεῖα, τυφλώνουν τὰ ὄματα τοῦ καθενὸς μὲ τὴν λάμψιν, καὶ μὲ τὸν κύτον φοθερίζουσι καθὲ ἀνδρειωμένην καρδίαν, ὡσάν ὅπου τοῦτα, μαγευμένας σαῖταις τοῦ θανάτου, πληγώνοντας ἀλλάστον εἰς σπῆκτιν ὅλον τὸν ἄνθρωπον. Πίπτουσι βροχαῖς, ἀρκεταῖς νὰ πνίξουν ἕνα ἄστρον, ὄχι: νὰ βυθίσουν ἕνα καράδιον, ἢ ὁποῖαις ἀνάμεσα εἰς τόσην βροντὴν καὶ εἰς

τόσην λάμψιν παγώνοντας ἀπὸ τὸν φόβον ἐφθάναν χαμαὶ χιόνι ἢ καὶ χάλαζα· φυσοῦσι ἀπὸ κάθε τόπου ἄγριοι ἄνεμοι, ὅλοι συναλλήλως ἐχθροὶ καὶ ἐνάντιοι, καὶ εἰς τοῦτο μόνον φίλοι καὶ ἐνωμένοι νὰ καταποντίσῃσιν καὶ νὰ βήξουν εἰς τὰ βῆθη τὸ ξύλον. Φουσκῶνε· τέλος ἡ θάλασσα καὶ φουσκωμένη θυμώγεται, ἀφρίζει ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἀφρίζοντα ὑψώνει γιγάντεια κύματα. Μὲ τούτα ὡς μὲ πολεμικαῖς μηχαναῖς πολεμᾷ τὸ πλεούμενον, τὸ κτυπᾷ, τὸ δέρνει, τὸ ὑψώνει εἰς τοὺς ἀστέρας, τὸ καταβᾶζει εἰς τὸν ἄδην, τὸ στριφογυρίζει, χάσκοντάς πάντα καὶ ἀνοίγοντάς· χίλια βάραιθρα διὰ νὰ τὸ ρουφήσῃ. "Πκοὺες τότε νὰ κατακτοπούσι συναλλήλως τὰ κατάρτια· ἔθλεπες νὰ ξεσχίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τὰ ἄρμενα καὶ βρεμένα μὲ τοὺς ἀφροὺς τῆς ἀγριωμένης θαλάσσης νὰ κλαίουσιν τὴν κοινὴν δυστυχίαν, κομμένας ταῖς γούβεναις, χαϊμένας ταῖς ἄγκυραις. Τούτους νὰ πίνουσι καὶ νὰ ξερνοῦσι τὰ κύματα, ἐκείνους χαμαὶ ἐρριμένους καὶ νὰ μεθοῦσι ἀπὸ τὴν ζάλην. ἄλλους μὲ στεναγμοῦς καὶ μὲ δάκρυα νὰ παρακαλοῦσι βοήθειαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν· διότι ὁ φόβος τῶν εἶχε δέσει τὴν γλῶσσαν, καὶ τῶν εἶχε ἀπάσθη ὀλότελα τὴν φωνήν· καὶ τοὺς ναύτας νὰ τρέμουσι τόσον εἰς τὴν καρδίαν, ὅσον εἰς τοὺς πόδας, καὶ νὰ φέρουσι εἰς τὸ πρόσωπον ζωγραφισμένον τὸν θάνατον.

«Μόνον ὁ Νικόλαος, διὰ τὸν ὅποιον ἐγίνετο τόση ταραχὴ εἰς τὰ στοιχεῖα, ἀνάμεσα εἰς τὸσους φόβους καὶ τρώμους ἔστεκε ἄτρομος καὶ χωρὶς φόβου, διατὶ ἀρματωμένος μὲ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸν ἐγέλα τὴν δύναμιν ὅλην τοῦ Ἄδου, τὸν ὅποιον διὰ νὰ συγχύσῃ καὶ περισσότερον, ὁ ἅγιος σηκώνει ταπεινὸς τὰς χεῖρας καὶ κάνει ὀλίγην, ἀμυή ἔνθερμον προσευχὴν, καὶ μὲ τούτην ὡς μὲ οὐράνιον μαγείαν . . . τοῦ ἀφανίζει τὰ σκότῃ, τοῦ σκορπίζει τὰ νέφη, τοῦ σβύνει ταῖς ἀστραπαῖς καὶ μεταμορφώνει εἰς γαλήνην τὴν τρικυμίαν, εἰς ἡσυχίαν τὴν ταραχὴν, εἰς γλυκείαν, αὔραν τὸν σκληρὸν ἄνεμον, σιωποῦσι τὰ στοιχεῖα, παύουν τὰ κύματα, πνέουσι ξέφυροι, λάμπουσι εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἀστέρες, σφουγγίζει καθέννας τὰ δάκρυα, ξυπνᾷ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ζάλην, καὶ τὸ ἀπελπισμένον καρδίῳ θάνατι πῶνον καὶ ὑγιᾶς εἰς τὸν λιμένα νικηφόρον ὄμο μεγάλων Ὀπρίων, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἐωσφόρου.» (1)

Ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ συναξαρίου τούτου διεπλάσθησαν ὕστερον καὶ ἄλλα προσόμοια θαύματα τοῦ ἁγίου. "Οτι ἐπικαλεσθέντος ἐν τρικυμίᾳ ναύτου τινὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου, ἐπεφάνη οὗτος ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ κατέπαυσε τὴν τρικυμίαν. "Οτι εὐλαβῆς τις πεσὼν τυχαίως ἐκ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου, εὐρέθη ἐν τῷ οἴκῳ του, ἐν ᾧ τὰ ἄλλης ἀποστάζοντα ἐνδύματα αὐτοῦ ἐμαρτύρουν τὸ θαῦμα. Ἐν ἐτέρῳ πάλιν συναξαρίῳ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ διάβολος φθονήσας προσκνητάς, ἐτοιμοὺς ν' ἀποπλεύσῃσι πρὸς προσκλήσιν τοῦ πάφου τοῦ ἁγίου Νικολάου, προσήλθεν αὐτοῖς μεταμορφωμένος εἰς γραῖαν γυναῖκα καὶ ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν ἄγγος πλήρες ἐλαίου· (καὶ ἐκ τούτου βεβαίως ἐπεκράτησαν ἡ συνήθεια τοῦ νὰ καλῶσι κοινῶς τὰ κεικότροπα γραῖδικα *ladika*). Περικάλυψε δ' αὐτοὺς, παραλαβόντες τὸ ἄγγος νὰ κενώσῃσι τὸ ἔλαιον εἰς τὸν τοῦ ἁγίου λύχνον, ἐπειδὴ ἐκεῖνη ἠδύναται νὰ ταξιθεύσῃ. Ἄλλ' ὁ ἅγιος ἐπεφάνη νύκτωρ ἐνὶ τῶν ταξιθευόντων καὶ ἐκέλευσε νὰ ῥίψῃσι τὸ ἄγγος εἰς τὴν θάλασσαν. Πιθθέντος δὲ τοῦ ἄγγους

(1) Σκούφου, Τέχνη ῥητορικῆς. Ἐνετ. 1681 σ. 40 κς.

ἐν μέσῳ τῷ πελάγει ἀνέλαμψαν φλόγες, δυσώδεις ἐξεχύθησαν ὄσμη καὶ ἠγέρθη τρικυμία, ἥτις θὰ κατεπόντιζε τὸ πλοῖον, ἂν μὴ προσφύλαττεν αὐτὸ ὁ ἅγιος. Ἐν γένει δ' ἀναφέρουσι τὰ αὐτὰ συναξάρια, ὅτι ὁ ἅγιος σῶζει τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν ἐν τρικυμίᾳ.

Ἐκ τῶν συναξαρίων παρέλαβον τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου δοξασίαν ταύτην οἱ ὕμνογράφοι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ συνταχθέντι κοντακίῳ τοῦ ἁγ. Νικολάου ἀπαντᾷ μόνος οὗτος ὁ ὑπαινιγμῶς.

τοὺς μὲν ἐν θαλάσσῃ,
τοὺς δὲ ἐν τῇ γῇ γὰρ
οὐ διαλείπεις
σῶζων ἐκάστοτε.

Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου συνταχθέντι κοντακίῳ.

Τὴν χάριν ταύτην ἰδίως
ὑπὲρ πάντας τοὺς ἁγίους,
σοὶ δωδῶρηται Χριστὸς
προστατεύειν τῶν ἐν κινδύνοις.

Εὐκρινέστερον ὅμως ὑπαινίσσεται τὴν δοξασίαν ταύτην ἕτερον τροπάριον τῆς ἁσματικῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου.

μέγας ἀντιλήπτωρ . . .
τοὺς ἐν γῇ καὶ τοῖς πλεύουσι.

καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ *Αῶγῳ* αὐτοῦ εἰς τὸν *θαυματοργὸν μέγαρ Νικόλαον*. «Ποῖον γὰρ θαλάσσης πέλαιος ἀμέτοχον τῶν ἐκείνου καλῶν;»

Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἔχει ἡ λατρεία τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὡς πάτριος τῶν ναυτῶν καὶ προστατοῦ ἐν θαλασσίαις κινδύνοις, καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς λαοῖς τῆς Εὐρώπης, παρ' οἷς τὰ μάλιστα ἐστὶ διαδεδομένη. Ὁ συναξαριστὴς τῶν καθολικῶν ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ ἅγιος ἔσωσέ ποτε πλοῖον κινδυνεῦον· φέρεται δὲ καὶ ἄλλο θαῦμα αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθωκε ζῶντα εἰς πατέρα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὃν ἀπώλεσεν ἐν τρικυμίᾳ· τὸ δὲ θαῦμα τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ ἁγίου ἐξυμνεῖται, καὶ πολλάκις ἀπεικονίσθη ὑπὸ τῶν ἀγιογράφων. Ἐν Ἰταλίᾳ προσέτι τὰ ἠλεκτρικὰ φλόγια, τὰ ἐν ὄρῃ τρικυμίας ἐπιφρονόμενα ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ἱστίων, καλοῦσιν ἁγίον *Νικόλαον*. Ὑπὸ δὲ τῶν βορείων καὶ τῶν γερμανικῶν λαῶν ὁ ἅγιος Νικόλαος συνετύπισθη τῷ παλαιῷ μεγάλῳ θεῷ Ὀδίν. «*Αμφίβολον εἶναι*», γράφει ὁ *Simrock*, «ἂν τὰ τοῦ Ὀδίν ὀνόματα *Hnikar* καὶ *Nieuz* ὑποδηλοῦσιν αὐτὸν, ὡς θεὸν τῶν ὑδάτων, οὐχ ἦ-τον ὅμως ἴσως ἐξηγοῦσι τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ ἅγιος Νικόλαος παρίσταται ἵππευθον λευκὸν ἵππον καὶ θεωρεῖται πάτριον τῶν ναυτῶν, καὶ δι' ὃν προσφέρουσιν ἀνθήματα εἰς τὸν ἐν *Binger* εἰκόνα αὐτοῦ εὐχόμενοι ὑπὲρ εὐπλοίας».

Ἄλλὰ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ παρέλαβον ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὰς περὶ ἁγίου Νικολάου δοξασίας, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων αὐτῶν. Ἐν ῥωσικοῖς ποιήμασιν ἀναφέρεται,

ὄτι βοηθεῖ τοῖς ἐν θαλάσῃ κινδυνεύουσι. Βουλγαρικὸν δέ τι ἄσμα, ἀρηγούμενον πῶς ἕκαστος τῶν ἁγίων ἔλαβε παρὰ τοῦ θεοῦ μερίδα τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ, προστίθῃσι :

Καὶ τί 'πῆρ' ὁ ἅγιος Νικόλας ;
'Πῆρε τῆς θαλάσσης τὰ καράβια'
κι' ὅποιος μὲ καράβι ταξιδεύει
πρῶτ' ἀπ' ὄλ' ἄς κἀν τὸ σταυρὸ του,
κι' ἄς παρακαλῆ τὸν ἅγ. Νικόλα.

Τέλος ἐν σερβικῷ ἄσματι ἀναφέρεται, ὅτι τριακόσιοι καλόγηροι πλέοντες εἰς τὸ "Ἅγιον ὄρος, κατελήφθησαν ὑπὸ τρικυμίας· ἐσώθησαν δὲ πάντες, ἅμα ἐπεκαλέστησαν τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου Νικολάου.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Η ΜΟΥΣΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Αἰτήγημα.

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 758.

'Ἴδου δὲ τί παρέστη ἐνώπιόν μου·

Δωμάτιον εὐρύχωρον λευκοῦς ἔχον τοὺς τοίχους καὶ γυμνοῦς. Πρὸς τὸ βῆθος ἐκάθητο ἡ Μαρία ἐπὶ ἀπλοῦ σκαμνίου, ὑπομειδιῶσα, πανταχοῦ περιστρέφουσα τὸ βλέμμα καὶ ἔχουσα τι τὸ σαρκαστικὸν καὶ σκωπτικόν. Ἐν τῷ μέσῳ τραπέζιον κεκαλυμμένον ὑπὸ τετριμμένου σαλίου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ γραφίδες, βιβλία, χαρτῖα, καὶ πρὸ τοῦ τραπέζιου ἴστατο κόρη νεαρὰ, ἡ Ἐλένη βεβαίως, ἀφηρημένη εἰς τὴν εὔρεσιν ὁμοιοκαταληξίας τινός ἢ ἡμιστιχίου· περὶ δὲ τὴν ἐστίαν ἐκάθητο πρώτη μὲν ἡ κυρία Βαλλιᾶ, ἐνδεδυμένη ἐν μέρει μὲν ὡς χωρική, ἐν μέρει δὲ ὡς γυνὴ τῶν πόλεων· δεύτερος δὲ ὁ κ. Ζαφειράκης, φορῶν περισκελίδας στενάς φαιοῦ χρώματος, περιστήθιον κίτρινον μετὰ πλατυτάτων ἀναστροφῶν, περιλαίμιον ὑψηλὸν φθάνον μέχρι τῶν ὠτων, λαιμοδέτην πλατύτατον, ἱμάτιον κυανοῦν μετὰ κομβίων μεταλλίνων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀλύσεως τοῦ ὄρολογίου του ἐκρέματο ὀρθογώνιον κροταλίων στιλβόντων ἐπὶ τῆς κοιλίας του. Μετὰ τὸν κ. Ζαφειράκην ἐκάθητο ὁ ἐνωμοτάρχης ἐν μεγάλῃ στολῇ, καὶ μετ' αὐτὸν δύο τινές, ὧν ὁ μὲν ἦτο, ὡς ἔμαθον ὕστερον, ὁ δημοδιδάσκαλος, ὁ δὲ ὁ δημοτικὸς ἰατρός.

"Ἄμα εἰσελθόντα οἱ πάντες με ὑπεδέξαντο ἐγερθέντες. Ἐγὼ δὲ προσῆλθον κατὰ πρῶτον πρὸς τὴν κυρίαν Βαλλιᾶ καὶ τὴν ἐχαρέτισα μετὰ τοῦ ὀφειλομένου πρὸς μητέρα Μούσης σεβασμοῦ, ἔπειτα δὲ προσελίνας πρὸ τῆς ἡρώδους ἔλαβον τὴν θέσιν μου πλησίον τοῦ κ. Ζαφειράκη. Παρὰ τῇ Μαρίᾳ ἐκάθητο ὁ Σταῦρος, ὁ δὲ κύριος Βαλλιᾶς παρὰ τῇ συζύγῳ του.

'Ἐγένετο σιγὴ ἐπὶ τινὰ ὥραν, καθ' ἣν ἠδυνήθην νὰ παρατηρήσω τὴν Μοῦσαν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐπὶ τοῦ τραπέζιου δύο κηρίων.

Καίτοι ἦτο ἐνδεδυμένη ἐπιτεταγμένως, ὕτε

χάριτος ὅμως ἔστρεφετο, οὔτε θελγῆτρον τινός· τὸ μέτωπόν της ἦτο καθαρὸν καὶ ἀγνόν, τὸ βλέμμα γλυκὺ καὶ ὑπερήφανον, τὸ στόμα ῥοδόχρου καὶ ἀγέλαστον, ἡ δὲ κόμη της, φύσει βοστρυχώδης, κατεχέετο πυκνὴ ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων της. Μ' ἐφάνη δὲ ὡς τι κομψὸν καὶ εὐγενὲς πτηνὸν τῶν τροπικῶν ἐγκεκλεισμένον ἐν τῷ αὐτῷ κλωβίῳ μετὰ χυδαίων χηναρίων, ἐξαιρουμένης βεβαίως τῆς Μαρίας καὶ τοῦ ἀτυχοῦς Σταύρου μου.

Πρῶτος ἔλυσε τὴν σιγὴν ὁ κ. Ζαφειράκης. Στηρίζας τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ ὤμου μου μετὰ πλείστης οἰκειότητος καὶ ἐπιδεικτικῶς ἅμα καὶ μετὰ κόμπου μὲ ἠρώτησε·

— Ὁ κύριος εἶνε ἐραστής ;

— Ἐραστής τίνος ; ἠρώτησα ἐγώ.

— Αἶ, τίνος ; ὑπέλαβε μειδιῶν πονηρῶς, τῶν καλῶν στίχων, ἐννοεῖται.

— Ἄ, μάλιστα, κύριε, ἀγαπῶ τοὺς καλοὺς στίχους.

— Μὰ τότε, δὲν εἰμποροῦσες νὰ ἔλθῃς σὲ καταλληλότερη περίστασιν . . . ἠκούσθη ὀπισθὲν μου φωνὴ τραχεῖα καὶ ὑπόκωφος ὡς ἀπὸ σπηλαίου τινός ἐξερχομένη. Στραφεὶς δὲ ἀποτόμως εὐρέθην ἀπέναντι τῆς φοικωδεστάτης μορφῆς χωροφύλακος, ὅποιαν οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχον ἰδῆ. Καίτοι δὲ ἔχων τὴν συνειδησίην μου ἤσυχον καὶ ἤρεμον, ἀκουσίας ὅμως ἔχουσα τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν μου ἵνα βεβαιωθῶ ὅτι εἶχον ἐπάνω μου τὸ διαβατήριόν μου.

— Ὁ κύριος εἶναι εἰδήμων ; προσέθηκεν ὁ κ. Ζαφειράκης.

— Δὲν θέλει ῥώτημα, ἀνεφώνησεν ὁ κ. Βαλλιᾶς, ἀφ' οὗ ὁ κύριος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Παρίσι.

Ὁ κ. Ζαφειράκης καὶ ὁ ἐνωμοτάρχης ἀντήλαξαν βλέμμα κρύφιον, ἐν ᾧ ὁ δημοδιδάσκαλος καὶ ὁ ἰατρός συνδιελέγοντο ταπεινῇ τῇ φωνῇ παρηγορουντὲς με πλαγίως.

Πρῶτη δὲ ἔλαβε τὸν λόγον ἡ κυρία Βαλλιᾶ.

— Ἡ Ἐλένη ἔλαβε σήμερον ἐπιστολὴν τοῦ... (εἶπε τὸ ὄνομα ἐνός τῶν μεγίστων συγχρόνων ποιητῶν), ἀπάντησιν ἐνός ποιήματος τὸ ὅποιον τοῦ εἶχε στείλῃ. Οἱ φίλοι μας βέβαια μετὰ χάριτος θὰ ἀκούσουν πόσον ἡ πρωτεύουσα ἐκτιμᾷ τὴν Ἐλένην μας.

Ἡ ἐπιστολὴ διελθοῦσα τὰς χεῖρας πάντων, ἤλθε καὶ εἰς τὰς χεῖράς μου. Ὄντως ἦτο ἐπιστολὴ τοῦ μεγίστου τῶν ἡμετέρων ποιητῶν. Ἠχάριστε τὴν νεάνιδα διὰ τοὺς ῥοητευτικὸς στίχους της καὶ ἔλυετο διότι τοιαύτη μεγαλοφυΐα ἐξητημίζετο ἀδίκως ἐν ἀφανεί ἐπαρχίᾳ.— «Ἐλθε εἰς Παρισίους, ἔλγε ἐν τέλει, διότι ἐκεῖ μόνον ἡ μεγαλοφυΐα σου θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνοίξῃ ἐλευθέρως τὰς πτέρυγὰς της. Ἡ ὑπολαΐ; κρύπτει τὴν φωλεάν της μετὰ τῶν ἀυλάκων τῶν ἀγρῶν, ἀλλ' ὁ ἀετὸς ἵπταται ἐπὶ τῶν ὀρέων».

— Θαυμάσιον ! ἀνεφώνησεν ὁ κ. Ζαφειράκης·